

Н. М. ТИХОНЕНКО*Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ПРИВАТИЗАЦІЇ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ МАЙНОМ В УКРАЇНІ

Наукові праці МАУП, 2012, вип. 4(35), с. 106–109

Досліджено вплив розвитку національного законодавства у сфері приватизації державного майна на систему управління державним майном та забезпечення основних функцій сучасної Української держави.

Забезпечення ефективного розвитку системи державного управління в Україні на загальнонаціональному рівні тісно пов'язане з розробкою і практичним запровадженням дієвих механізмів управління у конкретних галузях, однією з яких є управління державним майном. Роль управління державним майном зумовлюється тим, що зазначений напрям державної діяльності дає змогу не лише максимально ефективно використовувати наявні у її розпорядженні матеріальні та майнові ресурси, а й створює основу для виконання цілого ряду функцій держави в економічній, соціальній і частково політичній сферах. У зв'язку з цим як для вітчизняної юридичної науки, так і для науки державного управління постає складне, але вельми важливе завдання наукового осмислення процесу управління державним майном, а також тих складових, які пов'язані з його практичною реалізацією у діяльності окремих органів державної влади і державного управління.

Актуальність звернення до специфіки правового забезпечення приватизаційних процесів в Україні в аспекті загального розвитку системи управління державним майном зумовлюється кількома важливими причинами. По-перше, як засвідчила практика приватизації в Україні кінця минулого початку нинішнього століття, зазначений інститут так і не став тим ефективним інструментом, який дає змогу не лише оптимізувати систему управ-

ління державним майном, а й залучити додаткові ресурси до бюджету з метою сприяння реалізації програм технологічного розвитку, підвищення рівня соціальних гарантій громадян, удосконалення існуючих виробничих відносин, запровадження передових наукомістких технологій у галузі економіки тощо. На жаль, процес приватизації в Україні відбувався насамперед під впливом політичних чинників, які зумовили домінування політичних інтересів над економічними. Очевидно, що поза виправленням такої ситуації держава втрачає один з найважливіших важелів у сфері управління державним майном, а також позбавляється серйозного ресурсного джерела для свого розвитку. По-друге, актуальність удосконалення правового регулювання приватизаційних процесів в аспекті управління державним майном зумовлена тим, що в умовах насування "другої хвилі" кризи світової економіки особливої важливості набуває правильність державної політики у сфері приватизації, яка може виступити як засобом стабілізації усього спектру суспільних відносин, так і чинником прискорення економічної деградації, руйнації системи управління майном та падіння темпів розвитку. По-третє, звернення до зазначеної теми має ознаки науково-теоретичної актуальності. Справді, до сьогодні серед учених-юристів не вироблено єдиного погляду щодо ролі приватизаційних процесів в управлінні державним майном, а

також єдиного бачення тих напрямів розвитку цієї сфери з метою підвищення ефективності системи управління державним майном у цілому. У зв'язку з цим для сучасної юридичної науки набувають особливої актуальності два фундаментальних завдання, суть яких полягає, з одного боку, в теоретичному з'ясуванні змісту та ролі приватизаційних процесів у системі управління державним майном, а з другого боку – у розробці науково обгрунтованої концепції розвитку державної політики в зазначеній галузі.

Таким чином, ставлячи на меті проведення цілісного дослідження правового регулювання процесу приватизації як фактора розвитку системи управління державним майном в Україні, ми маємо вирішити такі дослідницькі завдання: а) охарактеризувати правову основу приватизації державного майна в Україні, а також головні напрями розвитку законодавства у цій сфері, б) встановити роль приватизації в процесі управління державним майном в сучасній Україні, в) дослідити перспективи вдосконалення державної правової політики у цій галузі з метою оптимізації системи управління державним майном.

Наразі національне законодавство України про приватизацію включає у себе закони України “Про приватизацію державного майна” [1], “Про Державну програму приватизації” (він визначає цілі, пріоритети та умови приватизації у законах, які регулюють особливості приватизації в окремих сферах та галузях економіки) [2], “Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі” [4], “Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)” [3], “Про особливості приватизації об'єктів незавершеного будівництва” [5], а також нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади.

Державна програма приватизації, відповідно до ст. 4 Закону України “Про приватизацію державного майна”, визначає цілі, пріоритети та умови приватизації. Утім, як засвідчує практика приватизації останніх років, розробка державної програми приватизації далеко не завжди враховує ті об'єктивні складнощі та потреби, які виникають у сус-

пільстві. Зокрема, чимало проблем виникає в процесі приватизації науково-дослідних і проектно-конструкторських установ, яка теоретично має здійснюватися з урахуванням їх ролі в обслуговуванні економічного сектора та відповідних підприємств, а межі цілісних майнових комплексів коригуватися за результатами аналізу ринку. Однак нині досі триває боротьба за приміщення, що розташовані у центрі великих міст. Це призвело до того, що чимало науково-дослідних інститутів практично ліквідовано, їх колективи викидаються на вулицю, науково-технічна та проектно-кошторисна документація знищується, високотехнологічне експериментальне устаткування багатомільйонної вартості демонтується. Не менш серйозна ситуація склалась в Україні й з приватизацією об'єктів соціально-культурної сфери. Мають місце факти, коли поспіхом, без належного узгодження, без урахування інтересів держави, регіонів, трудових колективів підприємств, установ, організацій, без відповідного прогнозування можливих наслідків приймалися рішення про приватизацію гуртожитків, дитячих садків, таборів відпочинку, туристичних баз тощо. До сумних наслідків призвела суцільна комерціалізація аптек, ідалень, книгарень. Унаслідок непродуманих і неузгоджених дій держава практично залишилася без суспільно важливої інфраструктури, призначеної для формування духовної сфери людей, творчого, наукового, освітнього потенціалу суспільства.

Разом з тим, питання приватизації в Україні пов'язані не лише з проблемами в окремих сферах і галузях, а й з тим, що сучасний стан розвитку ринкових відносин в Україні вимагає перегляду певних принципів і підходів до реформування програми приватизації, визначення комплексу першочергових заходів (Програми) з правового та організаційного забезпечення процесу приватизації державного майна.

Також на правовому рівні необхідно передбачити застосування певних керівних концептуальних підходів:

- орієнтація на підвищення віддачі від приватного використання державного май-

на у вигляді податків, дивідендів, орендних і концесійних платежів, тощо;

- оптимізація витрат на утримання окремих державних об'єктів та переліку таких об'єктів.

Щоправда, закріплення цих положень має супроводжуватись і нормативною фіксацією відповідальності нових власників підприємств, санкцій за порушення умов і процедур проведення приватизації, необхідності здійснення програми заходів щодо підвищення ефективності великих підприємств після їх приватизації. Прийняття такої програми забезпечило б підвищення соціально-економічної ефективності процесу приватизації виробничих підприємств.

Водночас розвиток системи національного законодавства у цій галузі має супроводжуватись удосконаленням вже чинного законодавства. У цьому аспекті законопроекти мають бути спрямовані на вдосконалення законодавства з питань приватизації, досягнення максимальної ефективності продажу державного майна шляхом підвищення прозорості й відкритості приватизації у результаті широкого застосування конкурентних способів, максимального залучення потенційних покупців, врахування особливостей кожного об'єкта приватизації. При цьому необхідно чітко закріпити положення, що метою приватизації є підвищення соціально-економічної ефективності виробництва, забезпечення взаємопов'язаності стратегії приватизації зі стратегією розвитку економіки.

Таким чином, узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна стверджувати, по-перше, що першочерговим завданням державної влади в Україні є забезпечення ефективного використання державного майна та значне збільшення надходження до державного бюджету від державних підприємств. Для цього уряд повинен припинити практику незаконного відчуження державного майна. Разом з тим приватизація держав-

ного майна має здійснюватися прозоро, з урахуванням національних інтересів, а кошти від приватизації мають використовуватись для блага всього суспільства. По-друге, реалізація зазначених цілей стає можливою за прийняття ефективної Державної програми приватизації, у разі запровадження прозорих способів продажу об'єктів з конкретизацією для різних груп, за чіткими та обґрунтованими критеріями формування груп підприємств, що не підлягають приватизації, за умов запровадження прозорого механізму визначення частки прибутку, що спрямовується до фонду сплати дивідендів акціонерних товариств.

Література

1. Закон України “Про приватизацію державного майна” від 04.03.92 № 2163-XII; ред. від 20.06.2007 // [Електронний ресурс]: Законодавча база Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
2. Закон України “Про Державну програму приватизації” від 18.05.2000 № 1723-III; ред. від 14.01.2006 // [Електронний ресурс]: Законодавча база Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
3. Закон України “Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)” від 06.03.92 № 2171-XII; ред. від 20.06.2007 // [Електронний ресурс]: Законодавча база Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
4. Закон України “Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі” від 10.07.96 № 290/96-ВР; ред. від 31.03.2005 // [Електронний ресурс]: Законодавча база Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
5. Закон України “Про особливості приватизації об'єктів незавершеного будівництва” від 14.09.2000 № 1953-III; ред. від 20.06.2007 // [Електронний ресурс]: Законодавча база Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

Наведено аналіз сучасного стану законодавства у сфері приватизації державного майна, визначено основні проблеми, пов'язані з його вдосконаленням у контексті оптимізації управління державним майном.

Проведен анализ современного состояния законодательства в сфере приватизации государственного имущества, определены основные проблемы, связанные с его совершенствованием в контексте оптимизации управления государственным имуществом.

The conditions of current legalization on privatization of state property, were analyzed, the main problems associated with its improvement in the context of optimizing the management of state property.

Надійшла 20 січня 2012 р.